

ضرب المثل های فارسی بکارگرفته شده در زبان فرانسه

محمد ایل بیگی

بگمانم در سال 1375 ، تعدادی از ضرب المثل های فرانسوی را - که ریشه در زبان فارسی دارند - ، از کتابها و فرهنگهای فرانسوی (لاروس **Larousse** ، روبر **Robert** ، هاشت **Hachette** ، لیتره **littré** و...) جمع آوری کردم و بجای آنکه به ترجمهء شان پردازم ، در دیوان شعراء و در " امثال و حکم " دهخدا و " کتاب کوچهء " شاملو ، معادل های فارسی شانرا گشتم و یافتم . تعدادی از آنها را در اینجا می آورم :

ضرب المثل های فارسی - Proverbes Persans

Alturisme (همنوع دوستی) :

D'autres ont planté ce que je mange , je plante ce que d'autres mangeront .

دیگران کاشتند ما خوردیم ، ما میکاریم دیگران بخورند

یا :

بکاشتند و بخوردند و کاشتیم خوردند / چونیک بنگری همه برزیگران یکدیگریم (نظامی)

Âme (روح و روان) :

La cage sans oiseau n'a pas de valeur . (Sa'di , Boustan , IX , 4) .

که بی مرغ ، قیمت ندارد قفس (سعدی)

Ami et Ennemi (دوست و دشمن) :

La paix des deux mondes repose sur ces deux mots : bienveillance envers les amis , modération envers les ennemis . (Hafez , odes) .

آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرف است / با دوستان مروت ، با دشمنان مدارا (حافظ)

Artisan (پیشه ور) :

Un sac d'or se vide ; la bourse de l'artisan est toujours pleine (sa'di , Boudtan , VII , 16) .

پایان رسد کیسهء سیم وزر / نگردد تھی کیسهء پیشه ور (سعدی)

Dédain (تهمت و اهانت) :

Les chien aboient , la caravane passe .

سگ لایب و کاروان گذرد .

یا :

آواز سگان کم نکند رزق گذارا .

یا :

ابر را بانگ سگ ضرر نکند .

یا :

ابر سیاه رابهم واندرد / از غلغل سگان چه زیان دارد (ناصر خسرو)

Frère (برادر) :

Un frère est un frère , mais un chevreau a toujours valu son prix .

برادری بجا [ی خود] ، بزعاله یکی هفتصد دینار .

(در خدمت تنها یک) **Maître** (ارباب) (servir un seul) :

N'attends pas de gage d'Omar , quand tu travailles dans la maison de Zaïd . (Sa'di , Boustani , V , 10) .

ز عمرو ای پسر چشم اجرت مدار / چو در خانهء زید باشی به کار (سعدی)

Monde (دنیا) :

Avant notre venue , rien ne manquait au monde ; après notre départ , rien ne lui manquera . (Omar Khayyam , Quatrains)

زین پیش نبودیم و نبد هیچ خلل / زین پس چو نباشیم ، همان خواهد بود (خیام)

(شتاب گوئی) **Parole envolée** (la) :

La flèche lancé ne retourne pas à l'arc . (Sa'di , Gulistan , VII , 54)

تیری که از کمان جست ، برنگردد . (سعدی)

(شتاب) **Précipitation** :

La précipitation vient du diable : Dieu travaille lentement .

عجله کار شیطان است ...

یا :

تعدی و شتاب از دیو و آهستگی از یزدانست / العجله من الشیطان و التانی من الرحمن .

یا :

که تانی هست از یزدان یقین / هست تعجیلِ زشیطانِ لعین (مولوی)

Providence (مشیت الهی) :

Celui qui m'a donné dents , me donnera du pain . (Sa'di , Boustan , VI , 8) .

هر آنکس که دندان دهد ، نان دهد . (سعدی)

Réputation (شهرت) :

Pierre qui roule n'amasse pas mousse (Sa'di) .

که برسنگِ غلطانِ نروید نبات (سعدی)

یا :

پیار آدم هر جا که کونه نمی بندد .

یا :

هر جا هیچ جا ، یک جا همه جا .

(inégalité des) **Séxes** جنس (نابرابری) :

«Si » épousa « mais » et mis au monde « plût à dieu que ... »

" اگر " را " مگر " تزویج کردند / از آنان بچه ای شد " کاشکی " نام (مولوی)

یا :

اگر خاله ام ریش داشت ، آقا دائم بود .

یا :

خاله را خایه بدی ، خالو شدی .

Vérité et Mensonge (راست و دروغ) :

Le mensonge qui fait du bien vaut mieux que la vérité qui fait mal . (Sa'di) .

دروغِ مصلحت آمیز ، به از راستِ فتنه انگیز . (سعدی)

(le) **Vilain** (مضر) :

Depuis que le soleil et la lune brillent au firmament , on n'a rien connu de meilleur que le vin . (Omar Kayyam , Qutrains) .

تازهره و مه در آسمان گشته پدید / بهترزمی ناب کسی هیچ ندید (خیام)